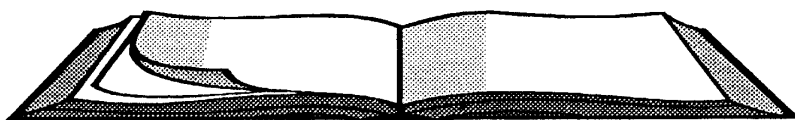

วิชาการคืออะไร

.....ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

วิชาการคืออะไร มีผลได้ผลเสียอย่างไร และเหตุแห่งผลเสียอยู่ที่ไหน นับเป็นสิ่งท้าทายต่อการค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด

การเรียนรู้วิชาการเป็นสิ่งไม่ยาก แม้สิ่งที่กล่าวกันว่ายากมาก หากเพียรพยายามจริง ๆ ทุกคนย่อมทำได้ เพียงแต่เร็วช้ากว่ากันเท่านั้น แต่การเรียนรู้ที่ช่วยให้แต่ละคนสามารถรู้เท่าทันโดยไม่ถูกอิทธิพลจากมันครอบงำทำลายคุณค่าความเป็นคน ช่วยให้หลุดรอดพ้นมาได้อย่างปลอดภัย ทำให้มีโอกาสเข้าถึงความจริงและนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสมเหตุสมผลนั้นสิ นับเป็นสิ่งที่ยากยิ่ง หากคนส่วนใหญ่ตกเป็นเหยื่ออิทธิพลดังกล่าวแล้วย่อมทำให้ความเป็นคนจำต้องสูญหายไป นับเป็นการสูญเสียอย่างสำคัญที่สุด

ฉันรู้สึกว่าคุณโชคดี เนื่องจากมีโอกาสทำงานร่วมกับคนในกลุ่มซึ่งถูกเรียกว่านักวิชาการมาแล้วเป็นเวลานานมากชิ้นเรื่อย ๆ ยิ่งนานวันก็ยิ่งทำให้เกิดความรู้สึกชัดเจนมากขึ้นว่าการแสดงออกของคนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่ยึดติดอยู่กับเปลือกของวิชาการอย่าเห็นได้ชัด

* ศาสตราจารย์

* อดีตอธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทบวงมหาวิทยาลัย

* อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากบุคลิกและพฤติกรรมที่ปรากฏออกมาให้มีโอกาสสัมผัสได้สะท้อนให้เกิดความรู้สึกเสมือนว่า วิชาความรู้ซึ่งแต่ละคนเรียนมาจากมหาวิทยาลัย เป็นสิ่งพิเศษเหนืออย่างอื่นทั้งหมด เมื่อมีเหตุย่อมมีผล ดังนั้นจึงทำให้เกิดพลังดึงดูดให้คนมุ่งเข้ามาหาวิทยาลัยซึ่งเป็นเพียงเส้นทางที่คับแคบมา สำหรับชีวิตซึ่งควรจะมีโอกาสเรียนรู้จากความหลากหลาย อันถือเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ธรรมชาติอย่างแท้จริง

หากคนเหล่านี้คิดจากรากฐานตนเองได้อย่างอิสระ ย่อมรู้ความจริงว่า แท้จริงแล้วความรู้ทางวิชาการคือสิ่งซึ่งมนุษย์ค้นหาได้จากธรรมชาติทั้งสิ้น คงมีเหตุมาจากความรู้จริง จึงได้นำมาเชิดชูจนเลอเลิศ ดังเช่นที่มักนิยมกล่าวกันว่า ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งไม่เพียงเท่านั้น ยังนำมาใช้เป็นเครื่องมือทำลายธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ร้ายกาจที่สุดคือ การทำลายธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ซึ่งควรถือว่าเป็นคนเช่นตน ดังเช่นที่มีเสียงกล่าวกันว่า ยิ่งเรียนสูงยิ่งโง่มากขึ้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งมักเห็นได้ชัดเจนจากคนส่วนใหญ่ในกลุ่มเดียวกันนี้ก็คือ มักสะท้อนแนวโน้มให้เห็นความจริงว่า นำเอาสิ่งซึ่งตนเรียกว่าวิชาการ มาดูถูกชาวบ้านที่ไม่ได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัย ฉะนั้นไม่ยากใช้คำว่า ไม่มีโอกาสเข้าเรียน ด้านเดียว เนื่องจากอาจมีบางคนแม้ไม่มากนัก ซึ่งยังมีความเป็นคนหลงเหลืออยู่บ้าง ไม่ประสงค์ที่จะเข้าเรียน ด้วยเหตุที่ว่าสามารถรู้เท่าทันต่ออิทธิพลจากสิ่งนี้ แม้มีบางคนอาจจำต้องเข้าไป แต่ก็เห็นว่ามีความพร้อมที่จะสร้างพลังต้านทานกระแสจากอิทธิพลดังกล่าวแล้วได้

ดังนั้น หากสามารถมองเห็นเหตุผลได้ลึกซึ่งพอสมควรก็น่าจะรู้ว่า กระบวนการจัดการศึกษาที่มองข้ามความสำคัญของการศึกษาจากธรรมชาติของชีวิตจริง มีผลหล่อหลอมให้คนตกอยู่ในสภาวะลึมตัวมากขึ้น ซึ่งนับได้ว่า มีผลทำลายคุณค่าความเป็นคนให้ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนมาก

ถ้าสามารถหยั่งรู้ความจริงได้ว่า วิชาความรู้ในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย เป็นเพียงภาพสมมุติของสิ่งที่มนุษย์พบจากธรรมชาติ ย่อมไม่ถูกหล่อหลอมให้นำเอาสิ่งซึ่งตนได้รับมาใช้เป็นเครื่องมือดูถูกชาวบ้าน ให้ความเคารพนับถือชาวบ้านซึ่งมีโอกาสใช้ชีวิตเรียนรู้จากธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยไม่ต้องผ่านตำราหรือกิลเลสจากคนอื่นมาก่อน ซึ่งหากต้องผ่านสิ่งดังกล่าว ย่อมทำให้สภาพเพี้ยนไปจากความจริงไม่มากนักน้อย

ดังตัวอย่างเช่น วิชาสถิติ ซึ่งนำเอาความจริงจากธรรมชาติมาสร้างเป็นสมมุติฐานอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังใช้เป็นเครื่องมือค้นหาความจริงจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะป็นธรรมชาติของมนุษย์และต้นไม้ ยิ่งเป็นธรรมชาติของสรรพวัตถุต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้สูตรสำเร็จซึ่งมนุษย์ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาก้าวไกลมากขึ้น จนกระทั่งมีผลทำให้มนุษย์ตกอยู่ในสภาพห่างจากตัวเองยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จึงกลายเป็นเรื่องยากแก่การเข้าใจได้

สิ่งซึ่งสำคัญที่สุดคงไม่ใช่ความยากง่ายที่จะเข้าใจ แต่ผลเสียอย่างร้ายแรงน่าจะได้แก่ อิทธิพลซึ่งมีผลกำหนดให้รากฐานจิตใจคนห่างจากความจริงมากขึ้น ช่วยให้เห็นได้ว่า ผู้ที่มีรากฐานจิตใจตกอยู่ในสภาพเช่นนี้ไม่ว่าคิดจะประกอบการณ์ใดก็ตาม ย่อมเข้าไม่ถึงความจริง จึงมีผลทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ เพราะความรู้เท่าทันต่อตัวเอง อันควรถือว่าเป็นเหตุผลสำคัญที่สุด

ฉันจึงเป็นคนหนึ่งซึ่งใช้วิชาสถิติสอนศิษย์ ในลักษณะที่อาจกล่าวได้ว่า ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย ซึ่งช่วงหลัง ๆ มักได้ยินเสียงบรรดาศิษย์ที่ผ่านพ้นการเรียนวิชานี้จากฉันมาแล้วมากกว่าที่ฉันจะนำมาพูด ซึ่งไม่สมควรจะพูดเพราะตนเป็นคนสอนเอง ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากฉันไม่ได้ยึดติดอยู่กับสูตรสำเร็จรวมทั้งสัญลักษณ์ทุกรูปแบบ หากมองผ่านลงไปได้ถึงความจริง อันมีเหตุมีผลอยู่ในระดับที่ลึกซึ้งมากกว่า

อนึ่ง สัจธรรมกับหลักสถิติขั้นพื้นฐานซึ่งมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงกันได้ซึ่งร่วมกันไว้ว่า ไม่มีสิ่งใดที่เป็นไปตามแนวทางเดียวกันหมด ควรจะพบความจริงว่าแม้ธรรมชาติของกุหลาบจะมีหนามแหลมคม แต่ก็อาจมีโอกาสดพบกุหลาบที่ไร้หนามแม้มีไม่มากนัก ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับเหตุผลว่า มนุษย์ยังมีจิตวิญญาณที่มุ่งมั่นค้นหาอย่างจริงจังหรือมีนิสัยชอบนำมาอ้างในเชิงปฏิเสธตัวเอง เพราะไม่ต้องการจะปฏิบัติมากกว่า

ฉันได้นำหลักเดียวกันนี้มาใช้กับเรื่องกล้วยไม้ เช่นที่กล่าวกันว่าธรรมชาติของดอกกล้วยไม้ป่ามีสีม่วงอมสีฟ้า แต่ทุกต้นที่พบในธรรมชาติก็หาใช่ว่าจะมีสีเหมือนกันหมดไม่ดังนั้นถ้ามองเห็นแนวโน้มของสภาพความหลากหลาย ย่อมเชื่อได้ว่า น่าจะมีฟ้ามีเขียวอยู่ในธรรมชาติด้วย จากแรงกระตุ้นอันเกิดจากการชี้แนะนี้เอง ในที่สุดก็ทำให้มีผู้ค้นพบฟ้ามีเขียวเป็นผลสำเร็จ

มนุษย์ก็คือสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับสรรพชีวิตทั้งหลาย ดังนั้น ถ้าชีวิตบุคคลใดจำเป็นต้องเผชิญกับปัญหาสังคมอย่างหนักหน่วงแทนที่จะคิดเหมาเอาว่าสภาพภายในสังคมเป็นเช่นนั้นหมด หากมีความเพียรพยายามมุ่งมั่นค้นหาสิ่งซึ่งตนปรารถนาอย่างปราศจากความท้อถอย วันหนึ่งย่อมพบสิ่งที่ตนปรารถนาได้ ไม่ว่าเร็วหรือช้าแค่ไหน ทั้งนี้และทั้งนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความอดทนของแต่ละคนซึ่งมีรากฐานต้นลึกไม่เท่ากัน

อย่างไรก็ตาม แม้บางคนอาจมีรากฐานไม่ลึกเท่าที่ควร ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตบ่อย ๆ แต่การเรียนรู้จากช่วงเวลายาวนานมากขึ้น ย่อมสามารถมาถึงจุดหมายปลายทางได้ด้วยกันทุกคน แม้บางคนอาจถึงช้ากว่าคนอื่น ผู้ซึ่งมีรากฐานจิตใจเปิดกว้างเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ย่อมมีความอดทนมากกว่าผู้ที่มีใจคับแคบ เพราะสามารถหาทางออกในรายละเอียดได้กว้างขวางมากกว่า แม้เป็นเรื่องชั่วคราว หากมีเป้าหมายที่ชัดเจน ย่อมมุ่งไปสู่ผลสำเร็จตามความปรารถนาได้ในที่สุด

สิ่งที่หยิบยกมากล่าว เป็นเพียงตัวอย่างจากวิชาหนึ่งเท่านั้น ความจริงแล้วทุกสาขาวิชาล้วนมีสภาพอันมีที่มาเป็นหนึ่งเดียวกันหมด ซึ่งสิ่งนี้เองที่ทำให้มองเห็นได้ว่า ทุกสาขาวิชาล้วนมีรากฐานรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน หาใช่แยกกันเป็นคนละเรื่อง อย่างเช่นที่คนส่วนใหญ่มองเห็นไม่ และสิ่งซึ่งเป็นหนึ่งเดียวกันนี้ก็คือ ความจริงซึ่งเป็นพื้นฐานของธรรมชาติ นั่นเอง

เพราะความรู้สึกที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ซึ่งนับวันยิ่งสั่งสมอยู่ในหัวใจฉันนานมากขึ้นดูเหมือนจะมีอิทธิพลกำหนดให้วิถีชีวิตคน หวนกลับคืนสู่ธรรมชาติเร็วขึ้น มันน่าจะเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งฉันลาออกจากมหาวิทยาลัยซึ่งอยู่ใต้อิทธิพลการจัดการ ออกมาถือจุดยืนที่อิสระก่อนกำหนดเกษียณอายุ และ

กล่าวอย่างชัดเจนว่า เส้นเกษียณอายุ คือสิ่งสมมุติซึ่งมนุษย์จัดทำขึ้นมาจึงไม่ควรยึดติดอยู่กับมัน ทำให้จำต้องสูญเสียความเป็นคนไปโดยใช้เหตุ นอกจากนั้นฉันยังได้ประกาศสัจจะไว้ว่า จะไม่ขอเข้าไปอยู่ในระบบการจัดการซึ่งมีการผูกติดไว้ด้วยอามิสอีกต่อไป และสามารถปฏิบัติได้จริงมาโดยตลอด แม้เวลาจะผ่านพ้นมาแล้วกว่า 20 ปี

อนึ่ง หลังการหลุดพ้นจากภาวะล่อแหลมต่อการถูกอิทธิพลอามิสครอบงำออกมาแล้วได้ทำให้ฉันได้รับแรงศรัทธาจากผู้ที่เข้ามาหาเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเสริมความคิดเพื่อการทำงานอย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังเกิดความคิดที่มองเห็นการณ์ไกล ซึ่งพัฒนาตัวเองขึ้นอย่างรวดเร็วมากขึ้นด้วย

ให้รู้ถึงความจริงว่า วิถีการดำเนินชีวิตและการทำงานที่มีผลชำระล้างกิเลสให้ลดน้อยลงไปอย่างมีเหตุมีผล น่าจะเป็นวิถีทางซึ่งทุกคนควรพึงปรารถนา สำหรับผู้ที่มีเป้าหมายมุ่งสู่การสร้างสรรค้อย่างแท้จริง

สำหรับชีวิตที่มีโอกาสเข้าไปสัมผัสความจริงในบรรยากาศการศึกษา แม้ถึงระดับมหาวิทยาลัยนั้น ถ้าใครอ่านเรื่องนี้แล้วเข้าใจว่า ฉันกำลังพูดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ดี คงเข้าใจผิดแน่ เพราะถ้าความจริงซึ่งชี้ไว้ว่า หากไม่มีวันนี้ ย่อมไม่มีวันนี้ มาใช้เป็นหลักพิจารณาย่อมเห็นได้ชัดว่า ถ้าชีวิตฉันไม่ผ่านการเรียนรู้จากสิ่งซึ่งอยู่ในระบบการจัดการศึกษามาก่อนคงไม่ทำให้ตนมีโอกาสหลุดพ้นออกมา และยังก้าวไกลได้ถึงขณะนี้

สิ่งสำคัญที่สุด จึงน่าจะได้แก่ ความเพียรพยายามในการรักษารากฐานความเป็นคนไว้ อย่างมั่นคงร่วมกับการใช้การปฏิบัติเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ปัญหาจากทุกเรื่องซึ่งตนมีโอกาสสัมผัสในวิถีชีวิตประจำวัน โดยใช้ความคิดจากธรรมชาติภายในรากฐานตัวเองอย่างปราศจากการละเว้น ซึ่งมีเหตุผลสานถึงกันทั้งหมด

เรากล่าวกันทั่วๆ ไปมานานมากแล้วว่า การแก้ไขปัญหาลังคัมจำเป็นต้องแก้ที่ การศึกษา แต่นานวันมากขึ้นกลับทำให้มองเห็นได้ชัดเจนว่า คนจำนวนมากขึ้นกลับยึดติดอยู่กับ เปลือกนอกของการศึกษา จึงทำให้สภาพที่เป็นจริงยังคงหมุนเวียนลงสู่ภาวะตกต่ำมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีใจอิสระช่วยให้เปิดกว้าง ย่อมมีโอกาสมองเห็นภาพดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

มาตรการตรวจสอบเรื่องนี้ ซึ่งนับว่าได้ผลแน่นอนที่สุดน่าจะได้แก่หลักธรรมชาติ เนื่องจากบทความเรื่องนี้ เขียนขึ้นโดยอาศัยกฎแห่งธรรมชาติ ซึ่งไม่ใช่เป็นของใครรวมทั้งผู้เขียนเองด้วย

ดังนั้น ถ้าหากกลับมามองอีกด้านหนึ่ง หากคนส่วนใหญ่ในสังคมที่อ่านเรื่องนี้แล้วรับไม่ได้ เพราะเข้าใจไม่ถึง ยิ่งเป็นครูอาจารย์รวมทั้งผู้บริหารการศึกษาด้วย ย่อมช่วยให้รู้ได้ว่าสิ่งซึ่งเป็นจริงในปัจจุบันกำลังตกลงอยู่ในสภาพอย่างไร เพราะสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดถือเป็นสังขธรรม

แม้การคิดแก้ไขปัญหาซึ่งช่วงหลังๆ มักนิยมใช้คำว่า ปฏิรูป ไม่ว่าจะเรื่องการจัดการศึกษา หรือเรื่องใด ถ้ามองเห็นได้ลึกกว่านั้นน่าจะพบความจริงว่า แท้จริงแล้วก็คือธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีความรู้สึกกังวลใจ ทำให้ต้องดิ้นรนต่อไปบนพื้นฐานเดิมของตนเท่านั้น หาได้ช่วยให้เข้าถึงจุดปรับเปลี่ยนทิศทางการมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาย่างแท้จริงไม่ ผู้ที่มีโอกาสสัมผัสหากได้รู้เท่าทันย่อมช่วยให้ราก

เปลี่ยนทิศทางมุ่งสู่การแก้ไขปัญหอย่างแท้จริงไม่ ผู้ที่มีโอกาสสัมผัสหากได้รู้เท่าทันยอมช่วยให้รากฐานตนเองหยั่งลงลึกซึ่งยิ่งขึ้นไปอีก จึงถือว่าเป็นกำไรชีวิตจากธรรมชาติโดยที่ไม่คาดคิดมาก่อนว่าจะได้ จึงได้

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า วิชาการที่แท้จริง มีรากฐานอยู่กับธรรมชาติ ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้จากธรรมชาติร่วมกันไปให้มีสมดุลระหว่างกัน

จุดปรับเปลี่ยนที่ช่วยให้เกิดทิศทางเพื่อหวังแก้ไขปัญหได้อย่างแท้จริงนั้น ก่อนอื่นมนุษย์ต้องไม่ลืมตัว ช่วยให้มองเห็นความจริงว่า ตนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ และแต่ละคนย่อมมีจิตใจอันถือเป็นรากฐานการคิดและปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรเริ่มต้นจากการมองเห็นความจริงได้ว่า ธรรมชาติของตนเองถือเป็นจุดที่ควรเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจให้ถึงที่สุด ก่อนที่จะมุ่งไปเรียนรู้ธรรมชาติของคนอื่นและสิ่งอื่น

ธรรมชาติการเรียนรู้ของมนุษย์ จำเป็นต้องเกิดผลสะท้อนจากสิ่งซึ่งแต่ละคนปฏิบัติกับธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์รวมทั้งสรรพสิ่งอื่น ๆ ดังนั้นการมุ่งสร้างปัญหาที่มีผลส่งสมมาแล้วยังมาไม่ถึงจุดอันก่อให้เกิดผลสะท้อนที่สามารถชำระล้างปัญหาซึ่งฝังแน่นอยู่ในส่วนลึกมาแล้วจนกว่าจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กระทั่งสามารถชำระล้างได้ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็ตาม ณ จุดนี้เองที่ควรจะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจถึงความหมายคำว่า วิชาการ ได้อย่างแท้จริง

ทุกวันนี้มนุษย์ยังคงมีนิสัยที่แสดงออกซึ่งเต็มไปด้วยข้ออ้าง ช่วยให้ท่านได้ว่า ยังขาดความเข้าใจถึงสัจธรรมของธรรมชาติ แม้การอ้างว่า “คนรุ่นใหม่” จากการที่ได้กล่าวชี้แจงเหตุผลมาแล้วทั้งหมด น่าจะช่วยให้มองเห็นความจริงได้เองว่า คนรุ่นใหม่หาใช่การนำเอาวัยมาใช้อ้าง หากควรมองเห็นภาพสัจธรรมจากผลของการชำระล้างภาวะยึดติด

จึงอ่านได้ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งรวดเร็วยิ่งขึ้น ช่วยให้สรุปได้ว่า คนรุ่นใหม่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดอันมีผลช่วยให้รากฐานจิตใจคนสามารถมองเห็นและเข้าใจ โลกใหม่ ซึ่งหาใช่โลกที่มองเห็นด้วยตาและสัมผัสได้ด้วยกาย เพราะเป็นสภาพที่ไร้เปลือกนอก จึงน่าจะถือว่าโลกไร้พรมแดนอย่างแท้จริง

ฉันขอฝากแง่คิดนี้ไว้แก่ลูกหลานที่รักทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ซึ่งมีรากฐานจิตใจพอที่จะสื่อถึงกันได้ ขอให้พิจารณาว่า จากรากฐานจิตใจของแต่ละคนซึ่งควรจะอิสระสอดคล้องกับฉัน น่าจะช่วยให้สิ่งนี้แพร่กระจายสู่ผู้อื่นต่อไปอย่างปราศจากกรอบกำหนดตัวเอง อันควรถือเป็นธรรมชาติของเราแต่ละคน จึงขอให้เธอทุกคนจงประสพโชคดิบวิถีทางนี้ด้วยเถิด
